

Санкт-Петербург) та завідувача відділу загальної патології, де він пропрацював до кінця життя. Володимир Валеріанович підтримував тісні наукові та дружні стосунки з І.П. Павловим, який також працював у цьому інституті.

Помер В.В. Підвисоцький 22 січня 1913 р. Його поховано на Волковому цвинтарі у Санкт-Петербурзі між могилами двох

російських геніїв – І.С.Тургенєва та І.П.Павлова.

Враховуючи видатні заслуги В.В. Підвисоцького перед вітчизняною медичною наукою та освітою, Одеський державний медичний університет, починаючи з 2002 р., проводить щорічні наукові читання, присвячені пам'яті одного із найбільш видатних українських учених-патологів.

Ю.В.Биць

Володимир Валеріанович Підвисоцький – основоположник експериментальної патології

Запровадження експериментальних методів досліджень знаменувало початок нового етапу в розвитку медичних знань і формування їх теоретичних основ. У галузі загальної патології вирішальне значення мали праці К. Бернара, Р.Вірхова, а в Росії В.В. Пашутіна. В другій половині XIX ст. експериментальний метод стає основним, визначальним способом досліджень у галузі патології. Р. Вірхов писав: “Патологічна фізіологія має тільки два шляхи: один, недосконалий, – це клінічне спостереження, і інший, можливо, досконалий, – це досвід. Тому патологічна фізіологія не є продукт спекуляцій, гіпотези, свавілля або переконання; вона не складає навчання, виведене з патологічної анатомії; це – велика, самостійна і надзвичайно важлива наука, побудована на фактах і дослідах”.

Основоположником експериментальної патології в Україні був В.В. Підвисоцький (1857–1913). Володимир Валеріанович народився в Чернігівській губернії. В 1877 р. закінчив Житомирську гімназію та вступив на медичний факультет Київського університету. В 1884 р. він закінчує з відзнакою

університет, одержує звання лікаря та їде за кордон для підготовки докторської дисертації. Після захисту в 1886 р. В.В. Підвисоцького було затверджено приват-доцентом з питань загальної та експериментальної патології на кафедрі Петербурзької медико-хірургічної академії, якою керував відомий вітчизняний патолог В.В. Пашутін. У 1887 р. В.В. Підвисоцький повертається до Києва і очолює кафедру загальної патології на медичному факультеті Київського університету.

Володимир Валеріанович розпочинає свою діяльність як морфолог, і перша його студентська наукова робота про будову підшлункової залози була виконана під керівництвом гістолога П.І. Перемежка. Надалі морфологічні дослідження починають поєднуватися з експериментальними, і докторська дисертація, підготовлена в лабораторії Циглера (Тюбінген, Німеччина), носить вже суто експериментальний характер. Виданий В.В.Підвисоцьким у 1891 р. посібник “Основы общей и экспериментальной патологии” 4 рази перевидавався в Росії та 7 разів за кордоном. Тільки після 7 років керування В.В. Підви-

соцьким кафедрою загальної патології в Києві, ідеї експериментальної патології затверджуються в Харкові.

Для В.В.Підвисоцького був властивий широкий, загальнобіологічний підхід до обговорення питань патології людини. Велику роль у цьому відношенні зіграла його співпраця з І.І. Мечниковим. Він цілком розділяв його погляди, і це не було просто визнання та запозичення фактів і ідей, а твердження і розповсюдження в галузі медицини, і конкретно в загальній патології, нового напрямку наукових досліджень. Напряму, заснованого на загальнобіологічному підході, який передбачає порівняльно-історичне вивчення явищ, які розглядаються в патології.

Учень В.В. Підвисоцького Л.О. Тарасевич писав, що І.І. Мечников вперше здійснив “злиття або з’єднання біології і медицини, як воно раніше не було ніколи досягнуте і як згодом не було перевершено”. Перефразовуючи ці слова, можна сказати, що Володимир Валеріанович уперше в нашій вітчизняній медичній науці з’єднав ідеї біології із загальною патологією, як раніше не було ніде досягнуто і як згодом не було перевершено. Інтерес В.В. Підвисоцького до бактеріології й імунології не вичерпується тільки мікроскопічними дослідженнями, пошуками живих збудників

хвороб і вирішенням питань специфічної профілактики інфекційних хвороб, а й торкається таких проблем патології, як механізми захисту та реакції організму на вторгнення збудника. І все це розглядалося в широкому загальнобіологічному плані, і абсолютно не випадково, що при обговоренні явищ фагоцитозу В.В.Підвисоцький згадує про гуморальну теорію в патології.

В.В.Підвисоцький був творцем великої наукової школи. Її особливість – широта та різноманітність проблем, що вивчалися. Володимир Валеріанович – не тільки різносторонній учений, але й дуже захоплена і щедра людина. Він не залишив фундаментальних відкриттів, але його наукові думки та ідеї згодом були втілені у вітчизняну медичну науку. Кожну нову ідею, Підвисоцький негайно віддавав своїм учням, аніскільки не турбуючись, що її розробка може відвести їх далеко за межі його спеціальності. Ось чому його учнями виявилися не тільки патофізіологи та патологоанатоми, але і клініцисти, бактеріологи, імунологи, епідеміологи, серед яких засновники великих наукових шкіл і цілих наукових напрямків, в тому числі два президенти Академії наук України: Д.К. Заболотний і О.О. Богомолець, і видатний організатор медичної науки в Радянській Росії Л.О. Тарасевич.

А.І. Гоженко, К.Г. Васильєв